

Viure la comèdia

Ximo Vidal, tretze anys de teatre, ens parla del Grup Pluja, els èxits i els entrebancs del qual són bona part de la història del nostre teatre i de la difícil i burocratitzada situació actual del teatre valencià.

Enric Sòria

Ximo Vidal, membre-ànima d'un grup amb més de tretze anys de teatre a les espatles, el Grup Pluja: uns deu muntatges, grans o menuts, del teatre independent estricte a la professionalitat. Ximo ha fet també cinema, revistes satíriques, poemes i darrerament ha estat l'ajudant de direcció d'Albert Boadella en la famosa *Vicenta de Favara*. Ximo és, sobretot, un home de teatre que sempre ha dit el que vol perquè li agrada. Adolescent crescut del maig del 68, pensa en el fons del seu cor que la veritat és revolucionària. I més que cap, aquesta veritat fictícia, agosarada, del teatre.

—*¿Com va aparèixer Pluja?*

—Va ser sobre l'any 72. Gent que provenia, en part, del «quadre artístic» d'una falla de Gandia: els germans Gonga, Joan Muñoz i algun altre. A València es convocà un concurs faller molt estrany, on estaven involucrats dels germans Sirera al terrible Carrau. I els de Pluja guanyaren el premi a la millor pronúncia o alguna bajanada semblant, perquè a València són tan ignorants que quan senten una mica d'accent es pensen que parlem el valencià més fantàstic del món. Fixa't si en sabríem que escrivíem Pluja amb tj...

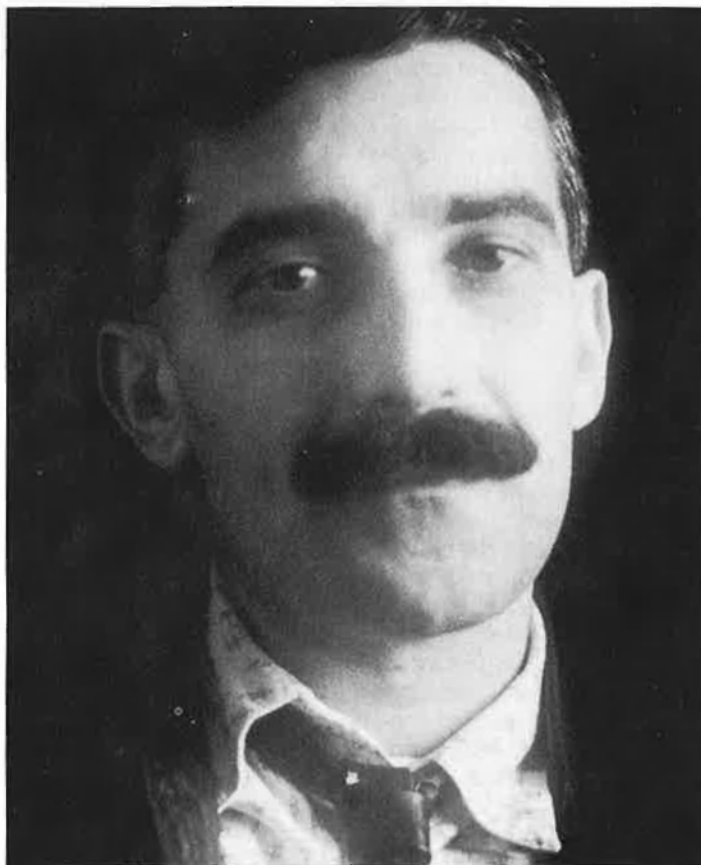
—*¿I tu, quan t'hi incorpores?*

—A l'any següent aparec jo, que venia de Londres. Els vaig conèixer i m'hi vaig ficar. Curiosament, jo, que sempre havia parlat en castellà, era qui els acomboiava per fer teatre en català. Em deien el «Llavors, aleshores, fins i tot».

—*La culpa la tingué Londres.*

—Clar, perquè em vaig llegir *El*

Dalt, en primer pla. Baix, amb Boadella.

quadern gris a Londres, que m'envià l'Ignasi Mora, i pensat i fet, vaig fer trossos el meu diari i en vaig començar un altre en un català molt aproximatiu. També anava a una biblioteca on hi havia una secció de català. Hi vaig llegir una cosa de Concepció Maluquer sobre uns pescadors i alguna cosa més. Estava, doncs, ben documentat.

—*El vostre primer colp fou l'any 75.*

—Sí, fèiem muntatges col·lectius, sense director ni autor, que era el que llavors s'estilava i començàrem a treballar sobre una idea actual que podia connectar amb la gent, que era aquell folló immens de l'autopista. Va ser una sorpresa, un *boom*, perquè vam anar a molts festivals, a Vigo, Granollers, molts llocs.

—*Tinguéreu molt bones crítiques.*

—En general, sí. A València, com sempre, ens van dir: «Muy bonito, pero es un sainete», i això està molt lleig. A València hi ha un gran menyspreu pel teatre autòcton, renovador o no.

—*Però vosaltres, dins l'obra, trencàveu el sainet.*

—Trencàvem amb un tipus de sainet que ja era reaccionari, passat, increïble. Ho fèiem, per contrast, d'una manera molt

realista i la gent ho entenia. Però després, subjacent, seguia havent-hi una actitud sainetera, caricaturesca, que intentem actualitzar i que és molt aprofitable.

—*Després ve Sang i ceba.*

—Ací, encara dins l'esquema del sainet, pretenem contar una història que reflectesca que comencem a adonar-nos de la mentida de les grans paraules com democràcia, república, autonomia, etc. Era l'any 76 i el FRAP amenaçà de cremar-nos la furgoneta per criticar la república.

—*¿Com era allò?*

—Es basava en fets que havien passat a Xeresa, el 1931. Una matança d'obriers d'una borsa de treball per la guàrdia civil. Fou la nostra obra de més impacte al País Valencià. De fet, encara ens la demanen. Podríem estar fent *Sang i ceba* tota la vida. I enganxa perquè té un repertori de signes, de formes, un ambient que la gent reconeix.

—*Vau seguir amb obres més fantàstiques i més ambicioses.*

—I també ens vam professionalitzar totalment, encara que alguns crítics no se n'han assabentat. Hem fet coses com *Raspa, Somo i el màgic Tutti Frutti*, una història per a xiquets que ha estat l'alegria més gran que ens ha donat Pluja. Amb una escenografia on va ajudar molt Manolo Boix, que sempre ha col·laborat, o *La calça al garró*, una mena de còmic lumpen on vam perdre les celles. D'ací en avant vam veure que començàvem a calfar-nos massa el cap, pels duros, per la situació política, entrebancs, travetes, i vam dir: «Xe, o ens ho passem bé o no val la pena». I en això estem. Sí que hem demostrat ser un dels grups que connecta més bé amb el públic del país. Si no hem donat més «qualité», almenys hem fet el que volíem. Sense cap classe d'ajut, ja n'hi ha hagut massa.

—*Alguna subvenció ha caigut.*

—*¿Subvencions? Misèria i companyia. Càritas interparroquial en dic jo. Pluja sempre ha fet històries que es podien contar en un cantó, per necessitat i perquè ens encanta la tradició oral. Cal demanar a un actor que puga contar-te una cosa i que se la crega. I, si no, que s'ho deixi. El teatre és efímer. Godard va presagiar una vida de sis-cents anys per al cinema i va tirar per dalt. Però el teatre no té més vida que l'instant. Quan se'l recorda, se'l mitifica. La màgia del teatre està en una gent que es creu una història.*

—*¿I ara que dueu entre mans?*

—Amb *Momo*, per primera vegada,

hem traduït un espectacle al castellà. Doble versió, quin remei. Per descomptat, ens neguem a dur la traducció a un lloc de parla catalana, i per això hem perdut actuacions. Que aquest país és així de bèstia. Ara, les perdem a gust.

—*¿A gust?*

—Sí. I no per patriotisme. Quasi que per collons. Volem fer, dins del possible, el que ens done la gana, i no ens dona la gana.

—*Ja. ¿Com és que cada dia es fan més difícils aquestes coses?*

—Perquè, el mercat, se l'ha carregat l'administració, amb bona voluntat, però se l'ha carregat. Com que no han sabut traduir la socialdemocràcia al valencià fan allò de «Tanto por uno San Bruno», i emboliquen tot el món per veure si tots els teatres voten PSOE.

—*Explica't.*

—Ací sempre estem tornant a començar. Sempre ets un principiant d'alguna cosa. Té igual el temps que dugues. Sempre t'han d'ajudar perquè tragues el cap. Cada any has de presentar el teu currículum perquè et rifen actuacions. Jo no sé quants dossiers de currículums navegaren a hores d'ara per les conselleries i les diputacions. Més d'un bosc. Cada any, com si no et conegueren de res. Mai no diuen: «A veure què és el que tenim i, a partir d'ací, vegem què funciona i és potenciable i quines llacunes, si de cas, cal omplir». Ací el funcionari és Déu. Diu: «Cal això», fa un pressupost i ho apunta a un organigrama.

—*¿I amb què es podria comptar?*

—El que teníem abans era un grupat de professionals autèntics, poquets, uns vint-i-cinc, i uns cinc directores, més o menys, amb experiència. Però aquesta poqueta gent jo estic convençut que ha demostrat ja que poden fer obres com qualsevol o millor. Ací hi ha un públic que hem de proveir nosaltres, amb un teatre valencià per a valencians. Potenciant aquest teatre, i racionalitzant la xarxa, es consumiria, fins i tot podríem estar en condicions d'exportar-lo.

—*¿No són massa condicionals seguides?*

—En absolut, perquè la xarxa ja funcionava. I fins i tot una classe d'obres. Una mena de comèdia valenciana entre el sainet i Dario Fo, que era ben vàlida, ja funcionava. Si poses en marxa una companyia, no necessàriament amb quaranta quilos, ni de bon tros, els assegures sis mesos d'actuacions, recuperes la despesa, a l'any següent, dones treball a dues

Ximo Vidal amb el grup que representa «Vicenteta de Favara».

companyies, i una ja té un estil propi i un rodatge. Ací, en canvi, es fa un centre dramàtic que costa dos-cents milions o més, l'omplis de despatxos, ¿i el teatre on és? Fan una xarxa de locals amb la placa. No els importa si al local d'Elda, posem-ne, quan entres al servei et cau una biga damunt. Ni donar les pitjors dates als grups valencians amb obres taquilleres. Fan la casa per la teulada.

—Potser una barreja de sainet i *Dario Fo se'ls indigna*.

—Tampoc no els prestigia. Duen un anglès per fer *Romeo i Julieta* que sabrà molt de Shakespeare però poc del nostre públic. Després, entre la Conselleria i la Diputació faran aquest estiu *Las mocedades del cid*. Entre els actors, es pensa en Antonio Banderas i la filla de la Flores. Que hi haja sort. Serien perfectament capaços de muntar l'obra més avorrida i que menys interesse del món si podien dur-la a Sagunt i als quatre festivals i eixir a les revistes del ram.

—I això que sempre els ix malament.

—Però son molt cabuts. M'agradaria que feren un rànquing d'èxits institucionals. De la desolació de la *Dama del mar* a la completa debacle de *Fiestaristófanes* (amb director grec). Munten unes pirules increïbles i només donen treball per a vint dies. *Vicenteta* és la primera que funciona de públic, i malgrat ells. I encara com. Si *Vicenteta* l'haguéssim firmat Juli Leal o jo, que hem tocat aquest to —fins i tot podria haver estat més incisiva, perquè l'obra de Boadella és en certa manera un homenatge—, no hauria passat res, ni diners ni publicitat, ni res. M'alegre per Albert, que és un gran home de teatre, però el fet demostra que els valencians som la gent amb més ràbia, més ceguesa i més odi

per a les coses pròpies que conec.

—De pas, *Vicenteta* posa en qüestió que el teatre en català ací no funciona.

—És que això és fals. El nostre *Momo*, amb més de cent representacions, i *Vicenteta*, duen una mitjana de vuit-cents espectadors per funció, que és de les més altes de l'estat. Els programadors de teatre de València tenen més o menys vista comercial. Alguns en tenen molta. Però en això desconeixen totalment la realitat del país. Hi ha un públic i un teatre possible. La validesa estètica i intel·lectual, li l'hem de donar nosaltres. No és el teatre que ells volen, però el seu no funciona. Sobre això hi ha una pregunta que Pluja i una part de la professió s'ha fet moltes vegades: ¿Que collons?

—¿Com?

—Jo mateix m'adone que he callat massa. Massa temps. I que aquesta gent va fent mentre tu calles. Així, el que anomenen el Servicio de Teatro, que du el senyor Sirera —que és un bon autor que ha fet molt pel teatre d'aquest país— i resulta que l'home té un organigrama que és un paper teòric amb grans idees que no es fan realitat. I fa molt de temps que diu que se'n va i no se'n va. I diu que està malament, i que no li agrada el que fa i fa mala cara i no se'n va ni fa res per millorar d'aspecte. Jo no ho entenc. Ací, tots tendim a l'avorrimient dins una societat ensopida i funcionària, sense cap sentit de l'humor.

Si el senyor Emilio Soler, per exemple, en comptes d'haver dit, seriós, que amb *Vicenteta* l'administració havia finançat una merda, haguera dit, bromista, que quasi tot el que finança l'administració és com *Vicenteta*, hauria quedat millor.

—¿Realment s'ha perdut el sentit satíric valencià?

—Perquè els teatrers han perdut l'instint. Un actor és un bufó que es puja a la taula del conseller i, si el paper ho demana, fa una cagada. I depèn del sentit de l'humor del conseller. Aquest pot dir «Tanqueu-lo» o «M'agrada aquesta merda». Pot triar, el conseller. Però ací els teatrers tenen por de perdre la subvenció. Tot el món va darrere la subvenció i jo n'estic fart. Ja n'hi ha prou de factures per duplicat i de currículum per a la misèria que ens donen. Burocràcia, dirigisme, pressions i silenci. ¿Quin teatre és aquest? Jo me'n vull eixir. Quasi preferesc dedicar-me a una altra cosa. Perquè et pots convertir en una mòmia. Ja n'hi ha, de teatrers, fets moixama de despatx. Gent que podia ensenyar alguna cosa. I ara sense cap imaginació, ni voluntat, ni gana. Tant de bo si s'espavilen i fan res. Perquè, a mi, el teatre m'agrada. Tinc enveja, com tots, quan algú fa una obra millor que les meues, però alhora dic *chapeau* i em fascina i n'aprenc.

—¿Creus que hi ha tanta por dins el teatre valencià?

—Clar. Estan acostumats que callem la boca. El consell assessor de teatre és un consell de cabotada. Bé ho pots dir, de cabotada. Si algú se n'ix de la cistella, sembla una sublevació. El PSOE en això és d'un stalinisme bèstia i la gent vol passar a l'eternitat, no vol perdre-hi oportunitats i perd el més mínim sentit de la ironia. Jo em passe l'eternitat pels ous. Vull viure tranquil. Allà es maten per un despatx. Jo no comprenc que gent que ha lluitat per un munt de coses ja no sàpia ni en què pensa. No et miren pel que has fet o pots fer. Pensen: ¿en quin embolic em clavarà? ¿Em servirà per fer mèrits? I la gent que fa teatre es perd pels corredors i acaba assajant durant dos mesos, posant el seu esforç i el seu saber en una obra que no ha de durar vint dies, que no ha d'agradar a ningú, on no podran demostrar res, simples mercenaris en fracassos històrics que generen frustració, inseguretats ens els actors, balafament dels diners públics —o siga, nostres. I l'any que ve, si callen, vint dies més de «teatre». ¡Vinga, va!

—Diuen que et deixes el teatre una temporada.

—Vull fer-me la casa ací, a la Drova, treballar el jardí i reflexionar un poc. Però ja maquinare alguna cosa. Tornaré, no patesques. Tornaré, perquè m'agrada. A més, en el teatre, quasevol paregut amb la realitat és pura coincidència. □